

Břest

Průzkum obce
Panfolk s.r.o.
11/25, 1.0

Obsah

- 3 Starší historie
- 5 Moderní dějiny
- 14 Zpravodaj
- 17 Diskuse
- 20 Prostor a čas
- 22 Motivy
- 23 Zdroje a prameny

Metodika a cíl

Práce vychází z kombinace studia dostupných zdrojů, analýzy současných výstupů obce (zejména zpravodaje), terénního pozorování a skupinového rozhovoru s občany.

Cílem práce je srozumitelně shrnout a pojmenovat identitotvorné historické, prostorové a společenské souvislosti.

Starší historie

Vývoj Břestu odráží majetkovou nestabilitu regionu a dlouhodobý, více či méně úspěšný právní boj poddaných s měnicí se vrchností.

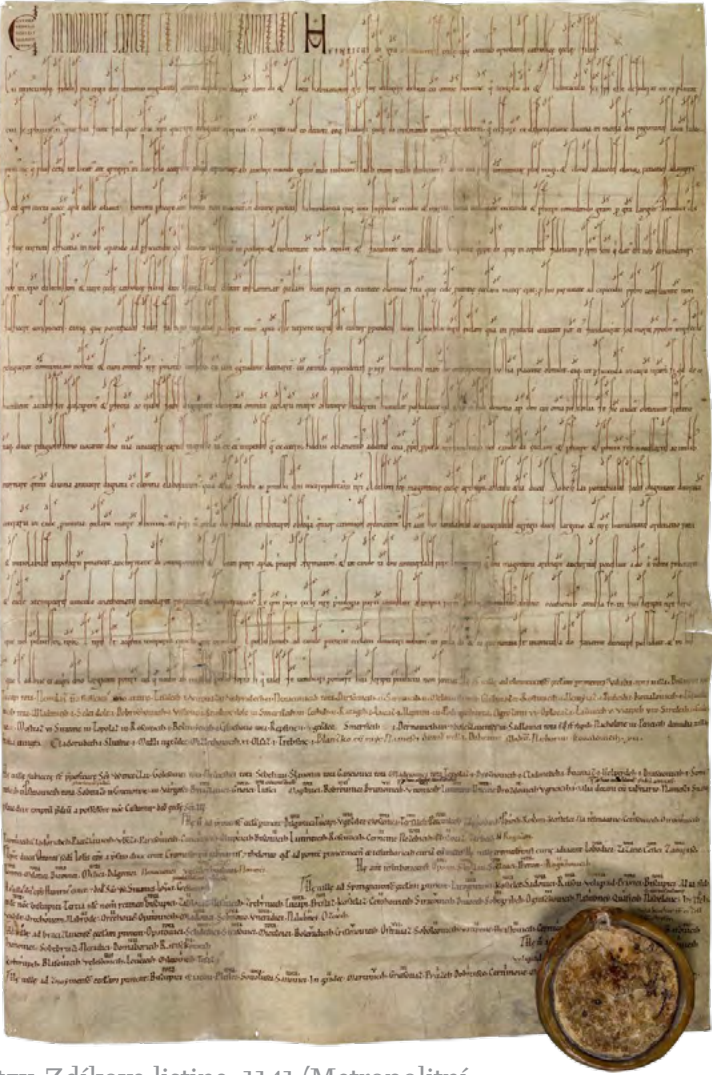
Zástava

Brist, Briezt, Priezt, Prizt, Brsiest, Břest. Poprvé je obec pravděpodobně zmíněna ve Zdíkové listině¹ (dnes datované do roku 1141), jako „V Breza“. Nejstarší dějiny obce jsou spjaty s církevní mocí: nejprve s olomouckým biskupstvím a od roku 1228 s cisterciáckým klášteřem na Velehradě. Břest pro klášter často sloužil jako finanční nástroj; byl zastavován různým věřitelům, včetně císaře Zikmunda, což pro obyvatele znamenalo střídání vrchností a nestabilitu.

¹ CHYBOVÁ, Helena; POSPĚCH, Pavel a ZAVADILOVÁ, Marie. Hanácká vesnice Břest. Břest: Obec Břest, 2001, s. 10. ISBN 80-239-9990-7.

Horologium Olomoucense, 1142 (Library of Congress) biskup Jindřich Zdík po pravé straně s listinou

tzv. Zdíková listina, 1141 (Metropolitní kapitula sv. Václava v Olomouci)

Poddanství

Od 16. století, kdy se Břest dostává do rukou světské šlechty (Václav z Ludanic a později další rody), začíná dlouhé období sporů o práva poddaných.

Výrazným motivem jsou spory o robotu a využívání krajiny. V roce 1596 si Břestští a Žalkovičtí stěžovali na Bernarta Pražmu, který jim za trest nechal vylovit karasy z obecního hliníku (jámy na stavební jíl) a nutil je k ponižujícím pracím na panském.

„Narovnání“ z roku 1598 dokládá, že se obec dokázala domoci písemné dohody o svých právech.

Vzdor

Utužování nevolnictví vyvolalo v Břestě vlnu organizovaného odporu, ve kterém obec sehrála klíčovou finanční a logistickou roli pro široké okolí.²

Již v roce 1650 došlo k otevřené vzpouře, kdy poddaní žádali vrácení lesa a možnost vyznávat protestantskou víru. Vrchnost reagovala tvrdě: uvězněním pěti sedláků a jejich následným vyhnáním.

Selské bouře

Tento vzdor se znovu projevil během selských bouří v roce 1766. Břest nebyl jen pasivním přihlížejícím; místní sedlák Tomáš Kolařík fungoval jako pokladník regionálního odporu. Organizoval výběr financí (přes 500 zlatých) na právní obranu a cesty deputací do Vídně a Brna od sedláků z osmi okolních vesnic.

Rozmach

Hospodářská situace některých vrstev se začala rychle zlepšovat už v roce 1840, kdy se z poddanství vykoupily první podsedky. Zůstala jim jen povinnost předení; intenzivní pěstování lnu a konopí bylo v katastru obce stále rozšířené.³

Okamžité vyplacení z roboty

Symbolickým potvrzením mimořádné hospodářské kondice Břestu se stal rok 1848. Zatímco v mnoha okolních obcích spláceli rolníci vyvázání z poddanství formou splátek rozložených do 20 let, v Břestě většina hospodářů složila celou částku ihned.

Moderní dějiny

Na průběh „fin de siècle“ a dvacátého století v Břestě nahlédneme mimo jiné perspektivou místních významných osobností.

Samospráva

Růst obce od 17. století (z 69 domů v r. 1665 na 156 domů v r. 1900) odráží hospodářskou stabilitu. Zlomovým byl rok 1848 a následný vznik obecní samosprávy. Tato změna přenesla široké kompetence v oblasti hospodářské, stavební, školské i sociální na volené představitele.

Vhledem do mentality místní komunity je institut „přijímání za souseda“, kodifikovaný v poměrně přísném a podrobném řádu z roku 1832.

1873 (SOKA Kroměříž)

1880 (SOKA Kroměříž)

nedat. (SOKA Kroměříž)

1932 (SOKA Kroměříž)

Břístek

Symbol stromu ve štítě se objevuje na otiscích obecních razítek (pečetí) spolehlivě od roku 1873. Jeho podoba se mírně vyvíjí, nebývá vykořeněn jako na dnešním znaku. Právo užívat znak obci Břest udělil předseda Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky dne 29. 3. 1995. Obci bylo uděleno také právo užívat vlajku. Blason¹ (formální slovní popis znaku) je následující:

V červeném štítě stříbrná špice, v ní vykořeněný listnatý strom (jilm) přirozených barev. V červených polích po jedné stříbrné svatojakubské mušli.

¹ <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/5072>

² CHYBOVÁ, Helena; POSPĚCH, Pavel a ZAVADILOVÁ, Marie. Hanácká vesnice Břest. Břest: Obec Břest, 2001, s. 15–17. ISBN 80-239-9990-7.

³ CHYBOVÁ, Helena; POSPĚCH, Pavel a ZAVADILOVÁ, Marie. Hanácká vesnice Břest. Břest: Obec Břest, 2001, s. 17. ISBN 80-239-9990-7.

znak (REKOS)

vlajka (REKOS)

obecní znak je součástí emblémů místních spolků

² CHYBOVÁ, Helena; POSPĚCH, Pavel a ZAVADILOVÁ, Marie. Hanácká vesnice Břest. Břest: Obec Břest, 2001, s. 164. ISBN 80-239-9990-7.

³ NAVRÁTIL, Jaromír. 100 let republiky v Břestě: 1918-2018. Břest: obec Břest, 2021, s. 67. ISBN 978-80-11-01300-4.

Druhá světová válka

Rokem 1939 v Břestě započaly administrativní a hospodářské změny, zahrnujícími zavedení lístkového systému, jízdu vpravo, rekvizici zvonů i hospodářských zvířat a úřední zapečetění obecních kronik. Veřejný prostor byl upraven odstraněním pamětní desky obětím předchozí války² a busty T. G. Masaryka, přičemž školní výuku postupně omezovala německá nařízení a následně zabrání školní budovy pro potřeby ubytování vojska a zřízení lazaretu.

Přímá vojenská aktivita zasáhla katastr obce 25. srpna 1944 svržením čtyř bomb³ do záhumení a vyvrcholila v květnu 1945, kdy německé velitelství nařídilo místním mužům pod hrozbou trestu smrti kopat zákopy a záhy evakuovat mužskou populaci do Skaštic a okolních vsí; bezprostředně před příchodem osvobozeneckých vojsk a následným ústupem německých jednotek.

Bitva o Břest

Němci se v obci Břest opevnili a vytvořili z ní díky své délce opěrný bod. Za vynucené pomoci místního obyvatelstva nepřítel vykopal zákopy a připravil přístupy ke Kroměříži. V obci a jeho okolí se soustředilo na 600 příslušníků německé branné moci a tři tanky nebo samohybná děla. Němci nařídili pod pohrůžkou zastřelení odchod všech obyvatel, kromě starců z obav, aby aktivně nepomáhali osvobozujícím vojskům. Do Břestu se přesunuly děla a minomety, obsazena byla kostelní věž a některé budovy.

V noci ze 6. na 7. května 1945 vojáci nešli spát. O půlnoci se první předvoj 4. úderného praporu dostal na 600 metrů od jižního okraje obce — velitel se následně rozhodl provést překvapivý útok, avšak bez aktivní podpory dělostřelectva (tedy i bez účasti Jana Ihnatíka). Pěšáci čs. praporu dosáhli

alespoň kraje obce a nepřítel částečně ustoupil — to ale netušili. Celou situaci zjistili až po rozednění. Mezitím se Němci přeskupili a připravili k obraně. Umístili kulomety do pater školy a fary, odkud mohli palbou kontrolovat prostor. Během dopoledne 7. května čistili Čechoslováci centrum Břestu. Situace nebyla jednoduchá. [...]

Boje neustávaly. 4. V odpoledních hodinách Ihnatíkově minometné baterii došla munice, která se tak začala připravovat na obranu svého palebného postavení ručními zbraněmi. Německý nápor se podařilo udržet za cenu vyšších ztrát — nepřítel tlačil na Čechoslováky nejen v prostoru křižovatky, ale i na pravém křídle. Do bojů se zapojily zálohy i samotní důstojníci včetně velitele minometného oddílu 3. dělostřeleckého pluku kapitána Karla Mathese. Minometčíci 4. baterie s ručními zbraněmi odrazili ze svého palebního postavení výpad asi třiceti příslušníků Wehrmachtu, sám 1. důstojník baterie podporučík Jan Ihnatík vedl na nepřítel (odstřelovače) v kostelní věži palbu z ukořistěného německého kulometu.

Německý protiútok definitivně skončil po 17. hodině, kdy se začaly síly Wehrmachtu připravovat k ústupu, avšak v Břestu se stále ještě bojovalo. Na kostelní věži stále zůstávalo kulometné hnízdo, které se snažili Čechoslováci dostřelit. Drobné přestřelky pak pokračovaly až do večerních hodin.

osvoboditelé odcházejí (M. Vaníček)

pohřeb padlých (M. Vaníček)

věž kostela (obec Břest)

Čechoslováci se v Břestu střetli se silami německé 76. pěší divize. Na konci druhé světové války se tak jednalo o jeden z nejtěžších bojů na Moravě, ve kterém navíc českoslovenští vojáci čelili drobné přesile. Třetina příslušníků 4. úderného praporu navíc neměla bojové zkušenosti a pouze zásluhou dělostřelectva byla obec udržena. Tento fakt potvrdilo písemné poděkování velitele praporu adresované na velitelství dělostřelectva 3. čs. brigády. V bojích o Břest padlo 23 Čechoslováků a 30 jich bylo zraněno. Přímo jednotka Jana Ihnatíka zaznamenala tři raněné, z nichž jeden zemřel později v nemocnici.

⁴ GREGOR, Jiří a IHNATÍK, Jan. Smrt čekala všude: příběh válečného veterána, vězně gulagu a občana Havířova plk. Jana Ihnatíka. Havířov-Šumbark: Josef Bělca, 2019, s. 48–54. ISBN 978-80-270-5161-8.

Školství

O břestské škole se říkávalo, že byla „jako vysoká“. Školství v obci má bohatou a hlubokou tradici. Školní budova z roku 1904, postavená stavitelem Josefem Drahošem, je dominantou návsi i obce. Fasáda z režného zdiva s dvoubarevnými ornamenty (návrh stavitele Mesenského) vynesla objektu v roce 2000 status kulturní památky.

Vincenc Zlámal

Vlivný nadučitel a zakladatel břestského čtenářského spolku Vlastenec⁵, který vedl až do svého odchodu do výslužby v roce 1907. Čestný občan Břestu.

V sobotu 24. srpna 1907 byl uspořádán krásný večer na rozloučenou s nadučitelem Vincencem Zlámalem, který odchází do výslužby. Všichni občané obce se dostavili s hudbou v lampionovém průvodu s pochodněmi k jeho bytu. Po řádal se i večírek, kde zaznělo několik poděkování. Velmi krásně ocenil zásluhy řídícího o školu i obec JUDr. Josef Lochman, jeho bývalý žák. Na jeho počest byl vypálen i ohňostroj. Po mnohých přípitech povstal oslavenec a hluboce dojat pravil: „Moji drazí. Jest mi známo, že odcházím na odpočinek. Jest tomu již 37 let, kdy mne počestná obec Břest za svého vychovatele zvolila tím, že mi svěřila výchovu svých dětí. Toto zvolení pokládám za největší významání a jsem hrdým, že jsem nadučitelem břestským. Prožil jsem mezi Vámi nejkrásnější léta svého života. Nyní mi bylo projevono tolik sympatie a lásky, že jich hoden nejsem. Děkuji za všechno srdečně, Pán Bůh zaplať. Člověk je křehký a někdy ublíží. Prosím proto, abyste pláštěm milosrdenství zastřeli slabosti mé. Z hloubi srdce Vám přeji, aby Bůh dobrotivý Vás chránil. Rodičům přeji, aby dívky jejich byly chloubou a podporou ve stáří. Až nebudu břestským nadučitelem, nezavírejte přede mnou dveři svých. A až mne Bůh povolá, prosím Vás, abych byl pochován na zdejším svatém poli a ležel vedle své drahé matky. Přijměte mne mezi sebe a své nebožtíky. Ještě jednou Vám děkuji za všechno, Bůh Vám zaplať a Vás zachovej.“ Vincenc Zlámal zemřel 12. ledna 1911 a v sobotu 14. ledna byly jeho pozůstatky převezeny do Břestu do domu starosty Františka Motala a v neděli do školní budovy. Odtud přeneseny za účasti celé obce na místní hřbitov. Splnilo se jeho přání a byl pochován v blízkosti své matky.⁶

Theodor Straka

Ve školním roce 1931–1932⁷ došlo v Břestě ke spojení správ obou doposud paralelně fungujících škol – obecné a měšťanské, a vznikl jeden ústav – Obecná a újezdní měšťanská škola v Břestě. Ředitelem školy byl již od

roku 1928 Theodor Straka; později školní inspektor, který byl i manželkou tvrdě perzekuován nacisty. Ve své „Hrsti dojmů a vzpomínek“ takto vzpomíná⁸ na politické a společenské klima prvorepublikového Břestu:

Břest, bohatá dědina v nejúrodnějším pásmu Hané, dělala zdánlivě dojem klidného Hanáka, který se rozčílí až třetí den, ale ve skutečnosti bouřil jeho politický život jako rozdováděný vlčnovský šohaj u muziky při volence. Kromě sociálních demokratů, jimž byl duchovním otcem pošmistr Alois Knobloch, který každého břestského nebožtíka doprovázel na jeho poslední cestě. Byla zde velmi početná strana lidová v čele s poslancem Jakubem Janovským a strana republikánská, dříve agrární, v jejímž čele stáli zpočátku nerozluční přátelé František Nevřala a Karel Šopek. Z nich se pak ale stali na smrt se nenávidějící vůdcové dvou agrárnických frakcí. Františku Nevřalovi stál po boku hlavně Antonín Hýža se svým švagrem Metodějem Fuksou sedmapadesátým. Sopkoví přívrženci byli Metoděj Fuksa čtvrtý a Žurman. Příčinou rozkolu se stal jednak starostenský úřad, který obratně i předsednictvím místní školní rady spadl do klína Nevřalovi, jednak břestská honitba, jež se také stala doménou Nevřalovců, kdežto Šopkovci, také náruživí nimrodi, museli ukojit svou mysliveckou vášeň nájmem kousku hulínského katastru. Zpočátku se všichni odpůrci scházeli na sobotní taroky „U slovanské lípy“. Když však Nevřalovci v obecní hospodě prosadili čepování holického, tj. hanáckého piva, přestěhovali se Šopkovci do hostince paní Kuželové. U ní se ve sklenicích perlil mok z přerovského pivovaru, v němž byl Šopek členem představenstva. Lidovci se odsunuli do nové své hospody v Orlovně. [...]

Když byl začátek šťastně překonán, přišla doba honebních slavností. S Nevřalovci jsme to táhli do čtyř do rána. Ráno ale přišel Žurman s požadavkem, abychom totéž téhož dne opakovali i se Šopkovci. Dokázali jsme to a byl na čas pokoj. A tak jsem pak zaměřil svou školní práci na prohlubování výuky a kázně a sblížení s občany jsem vyřešil školními besídkami a přitažlivými besedami pro dospělé. [...]

V Břestě jsem prožil snad nejkrásnější údobí svého života. Tam jsem pracoval ve škole, na veřejnosti, odtud jsem po pět let jezdil jeden den v týdnu na univerzitu do Brna. Zde jsem vysedával přes půlnoc v ředitelně, chráněn od hluku harmoniky a nočního zpěvu chasy bdělým Dominem Topičem. Odtud jsem odešel na školní inspektorát do Uherského Brodu a brzy nato do Kroměříže. Za okupace do kriminálu a po válce pak na ministerstvo školství. Ale všude, kde jsem později byl, jsem s láskou vzpomínal na Břest jako na místo, kde jsem našel pro svou učitelskou práci také největší pochopení! Proto, Břeste, ty milá hanácká dědino, buď požehnána.

8 ZAVADILOVÁ, Marie. Školní léta v Břestě. Břest: Obec Břest, 2004, s. 52–58. ISBN 80-239-9991-5.

5

obálka knihy jednatelských zpráv čtenářského spolku Vlastenec (SOKA Kroměříž)

6 ZAVADILOVÁ, Marie. Školní léta v Břestě. Břest: Obec Břest, 2004, s. 38. ISBN 80-239-9991-5.

7 ŠÁLEK, Martin. Dějiny školství v obci Břest. Bakalářská práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Ústav pedagog. a sociál. studií, 2018, s. 26.

Antonín Gazdoš

Na břestské škole působil v letech 1930 – 1958 vyučoval matematiku a kreslení; několik let vedl obecní kroniku. V letech 1959 a 1960 restauroval^o tzv. Křtinský obraz:

Jak došlo k restauraci Křtinského obrazu?

První předsedkyně JZD v Břestě byla p. Amálie Otáhalová. Ona také organizovala pouti do Křtin. Tam se dověděla od duchovního správce, že by ten obraz potřeboval již ošetření, vyčištění, že na mnoha místech je malba porušena, že by se měla opravit. Ta mi první sdělila, (ježto věděla, že se zabývám malováním), zda bych se do toho dal a také určila obnos 1200 Kč, který by se na to věnoval z církevních prostředků. Musel bych ho ale vidět, prohlédnout si ten obraz. [...]

Křtinský obraz Neumanův je vpravo od hlavního oltáře. Je dnes po 40 letech dosti zachovalý, na obloze jsou znatelné nějaké „lízance“ svislé, asi od pocení obrazu. Mluvili jsme o tomto obraze a jeho umístění přes hodinu s p. kaplanem Samsonem (myslím, že tenkrát byl ještě kaplanem), který řekl, že všechny darované obrazy od různých poutníků a obcí musí postupně z hlavního chrámu ven a to buď na otevřený ochoz (ambity) nebo že by se mohl břestský obraz umístit do uzavřené kaple sv. Anny, kde již po levé straně visel hulínský obraz. Pan Orlík s tím souhlasil.

Těch darovaných obrazů bylo celkem 16. A z těch měl hulínský a zvláště břestský největší uměleckou cenu. Kolem 5 hodiny jsme jeli nazpět. [...]

Včera přivezli ze Křtin břestský obraz P. M. Křtinské nákladním autem tito občané: p. Zatloukal, Dlabaja, a p. Lochman ze Žalkovic. Složili zatím ten obraz u nás v průjezdě (na č. 58 u Lochmanů) a pokud bude pěkné a teplé počasí, sám jej očistím a opravím. Oprava v průjezdě, to není žádný vhodný ateliér. [...]

V pondělí jsem začal s pracemi na faře na chodbě. Veliký obraz byl opřen vpravo o zeď. Pan farář Suchánek a jeho sestra mně ochotně pomáhali. Bez nich a jejich pomoci bych byl nemožný. Tak hned jsem potřeboval, aby mi v kuchyni uvařili mýdlo, hned zase klíč, hned podržet ten těžký obraz, aby se vzadu vyztužil železnými klínky na takzvaný blindrám. Vedle v kaplance jsem si ukládal malířské potřeby a náčiní. Pan farář se podívoval, „kolik toho vercajku“ takový malíř musí mít. Rád se díval, jak se maluje, pokuřoval z faječky a tak jsme spolu mluvili o mnoha věcech. Slečna mi dala po obraz koberec, aby na mně od země netáhlo. Měl jsem štěstí, že po ty dny, co jsem tam chodil dopoledne i odpoledne, bylo krásné slunné počasí, takže jsem byl hotov 1. října.

Bylo velmi výhodné, že Křtinský obraz malovaný v roce 1919, nebyl lakován. Při restaurování se musí totiž ten lak odstranit a právě toto sejmutí laku patří k nejtěžším pracím a mnoho odborníků na tom ztroskotalo. Takové odstraňování často trvá i několik měsíců a to bych si nemohl dovolit. Na závěr jsem opravil zlacení rámu, nalakoval jsem jej lakem na dřevo a před vánoce jsem jej přikryl ochranným papírem, aby čerstvé barvy neporušil mráz.

Někteří občané pak chtěli, aby se na tento obraz pořídil úplně nový, nějaký bohatší rám. Nesdílel jsem tento názor. Dosavadní rám je ještě příliš dobrý, může vydržet víc než stovku let.

Obraz zůstal na farské chodbě až do jara, kdy jsem jej asi měsíc před dopravou do Křtin nalakoval. Sestra pana faráře si líbovala, že obraz zůstane tak dlouho na faře, že je aspoň P. Maria bude chránit.

obraz se nachází v boční kapli sv. Anny (2016, obec Břest)

Křtinský obraz, 1921, E. Neuman (obec Břest)

Mateřská škola

Budova mateřské školy, rekonstruovaná v roce 2025, je rozšířením původní stavby z roku 1929, kterou rodina Motalová z č. p. 38 nechala vybudovat jako klášter.

Objekt tehdy sloužil Kongregaci školských sester Matky Boží ze Slavkova u Brna a obsahoval kapli zasvěcenou Nejsvětějšímu Srdci Páně. Řádové sestry zde vedly tzv. „dětskou zahrádku“.

Břestský les I. (1949, Antonín Gazdoš)

Mladí fotbalisté (1982, Antonín Gazdoš)

Větrný mlýn v Břestu (1940, Antonín Gazdoš)

Chlapec s kohoutkem (1957, Antonín Gazdoš)

Pohled na Břest od Skaštic (1979, Antonín Gazdoš)

Břestský les II. (19??, Antonín Gazdoš)

Zpravodaj

Šestnáctistránkový zpravodaj obce Břest vychází dvakrát ročně v nákladu 400 výtisků. Tiskne se barevně na formát A4.

Struktura

Struktura zpravodaje je proměnlivá a jednotlivé rubriky, zpravidla nejméně jednostránkové, nejsou ustálené. Titulní strana obvykle nese velkou fotografii a často dekorativně pojednaný pouták k vybranému článku; v některých číslech tvoří fotografie spolu s doplňkovým textem samostatnou informaci (např. dokončení rekonstrukce budovy MŠ či vánoční přání). Úvodní stránky shrnují dění uplynulého půlroku a plány na další období. Usnesení Zastupitelstva obce jsou zveřejňována v plném znění a tvoří přibližně 10–15 % vnitřního bloku; zápisy ze schůzí Rady obce zveřejňovány nejsou. Následují příspěvky spolků, výroční zprávy a texty ze ZŠ a MŠ, ze života farnosti, obce¹. Inzerce se objevuje výjimečně a souvisí výhradně s obcí (např. pronájem sportovní haly). Zadní strany jsou různorodé: od informací o vítání občánků a jubileích přes plakáty a pozvánky až po kalendáře, přehledy akcí a jiný barevně zvýrazněný obsah.

Obsah

Strohé a věcné titulky bez sloves obvykle pouze uvádějí daný spolek nebo určují téma článku. Obsah zpravodaje odpovídá rytmu vydávání: v časovém sledu popisuje činnost a připomíná proběhlé události, často za cenu neaktuálnosti. Většina článků má uvedeného autora a většina autorů správně neuvádí akademický titul. Fotografie jsou malé, tematicky i kvalitativně pestré.

Podoba

Na internetových stránkách obce je k dispozici archiv zpravodaje. Od roku 2011 do současnosti se podoba obálky i vnitřního rozvržení až na drobné úpravy a dílčí vývoj nemění (viz přehled obálek na protější straně). Záhloví obálky vždy obsahuje název obce a znak. Znak se objevuje i v záhlavích jednotlivých stránek; při šestnácti

¹ od čísla 2/2021 se objevují rubriky Obecní úřad informuje a Spolky v obci, od čísla 1/2022 Sport v obci, Ze života obce, a Ze života farnosti

↶ obálky Zpravodaje obce Břest, 2011-2025

stránkách jde tedy o šestnáct vyobrazení obecního znaku. Zpravodaj přejímá barevnost znaku a dále s ní pracuje: používá červené pásy v záhlaví, zelené titulky a světlejší odstíny zelené a červené pro podbarvení vybraného obsahu. Práce s písmy i barvami je konzistentní a střídá. Stránky kombinují třísloupcové a dvojsloupcové rozvržení. „Bílá místa“ se téměř nevyskytují, zpravodaj působí hutně a obsažně.

Možnosti rozvoje

Na základě výše popsaných pozorování je možné určit několik oblastí, ve kterých má zpravodaj prostor k rozvoji.

Čitelnost a orientace

Současná sazba je mimořádně úsporná. Jednotlivé články se od sebe vizuálně oddělují jen nezbytně nutně, takže čtení probíhá téměř v souvislém bloku textu. Při delších sekcích chybí zřetelné navigační kotvy, které by čtenáři umožnily rychle najít začátek, konec či předěl článku. Zpravodaj působí kompaktně, avšak na úkor přehlednosti a komfortu čtení. Výrazný podíl na hustotě obsahu mají také usnesení Zastupitelstva obce, která jsou uváděna v plném znění a zabírají běžně bezmála pětinu² vnitřního bloku. Při zachování počtu stran se nabízí úvaha o jiném způsobu jejich zpracování, který by mohl sazbu uvolnit.

Fotografie a obecní znak

Vizuální doprovod je rozměrově poddimenzovaný. Fotografie slouží spíše jako ilustrativní vložka než jako nositel informací; u skupinových snímků bývá často obtížné rozeznat jednotlivé osoby. V kontextu obecního zpravodaje, kde fotka často supluje dokumentární funkci, jde o oblast s významným potenciálem.

Obecní znak se ve zpravodaji vyskytuje celkem šestnáctkrát. Nadužívání oslabuje jeho reprezentativní funkci a redukuje slavnostní symbol na dekorativní prvek.

Rubriky a struktura

Rubriky nejsou ustálené a jednotlivá čísla se žánrově i vnitřním rytmem liší. Čtenář zpravodaje obvykle ocení stabilní strukturu: ví, kde hledat úřední informace, kde přehled spolků či kde zprávy ze školy. V břestském zpravodaji tyto okruhy přítomny jsou; jejich pořadí, rozsah i zařazení do rubrik se však liší. Ke zvážení je využití zadní strany obálky (poslední stránky zpravodaje) pro pravidelný obsah (jubilea, kalendář akcí).

Diskuze

Skupinová diskuse s osmi obyvateli Břestu proběhla v pondělí 3.listopadu 2025 v podvečerních hodinách na obecním úřadě.

Kdo je „Břešťák“

Identita „Břešťáka“ se ukazuje jako asociativní, nikoli geografická. Příslušnost k obci je definována zejména aktivní emoční vazbou a zapojením do společenského života. Břešťákem se dle diskutujících stává ten, kdo se „napojí na kořenový systém“ fungování obce a přispívá k jeho udržování. Tento inkluzivní model je podpořen návratem mladých, často vysokoškolsky vzdělaných, kteří si cení místního genia loci a zakládají zde vlastní rodiny. Jako důležité kontaktním místo pro nově přichozí je zmiňována mateřská škola.

Kolektivní paměť

Sdílená paměť zúčastněných se soustředí na 20. století, starší události jsou bez silné návaznosti v současném prožívání. Silnými prvky jsou vzpomínky na Druhou světovou válku (ošetřování zraněných, ukrývání se ve sklepech, přítomnost německých vojáků ve škole) a na poválečnou kolektivizaci. Válečná paměť je rámována pocity strachu a nejistoty; nefiguruje zde jednotný lineární heroický příběh, vzpomínky mají podobu mozaiky každodenních prožitků, drobných ohrožení a dílčích úlev.

Historická prosperita obce je zpřítomněna příběhem a senzorickou pamětí břestského chleba, pečeného v tisícových objemech pro široké okolí, a též připomenutím výše věna v předválečných dobách.

Rytmus společenství

Břestské hody

Hasičské hody (o svátku sv. Jakuba) fungují jako neformální sociální přelom roku. Místní rozlišují období „před hodama“ a „po hodech“. Hody stabilizují soudržnost společenství a brání jejímu „rozdrobení“.

² 1/2022: 1.25/8, 1/2021: 2/8, 2/2021: 0.5/8, 1/2022: 1/8, 2/2022: 0.75/8, 1/2023: 0.75/8, 2/2023: 1.5/12, 1/2024: 1.5/12, 2/2024: 1.5/12, 1/2025: 2.25/12

Křtinská pout'

Více jak dvoustletá tradice pouti je částí obce vnímána jako silný emoční a komunitní prvek. Současná forma má do značné míry sekularizovaný průběh, poutníci se na více než osmdesátikilometrovou pout' vydávají také pěšky, což je popisováno jako „balzám“ umožňující zpomalení a rozjímání. Zajímavé je, že ačkoli akce nemá oficiální propagaci, její termín určuje rytmus obecního kalendáře.

V kostele ve Křtinách se podle popisů diskutujících každoročně setkávají nejen místní, ale i rodáci žijící mimo Břest. Účastníci uvádějí počty kolem 120–150 lidí, s proměnlivým zájmem napříč generacemi; zaznívají i konkrétní obrazy dětí sedících u oltáře nebo mladších ročníků přidávajících se k průvodu.

Organizaci odedávna zajišťuje jeden z místních (starší bratr), přičemž tradice se udržuje především prostřednictvím rodinných vazeb a osobních pozvánek.

Někteří dlouhodobí rezidenti uvádějí, že část nově přistěhovaných o pouti neví, protože se o ní informuje hlavně v kostele. Pro mnohé účastníky je významná samotná cesta, společný čas a příjezd s hudbou do kostela, což popisují jako silný moment. Poutní sobota je v obci vnímána jako den, kdy je „Břest prázdný“, protože velká část lidí je na cestě.

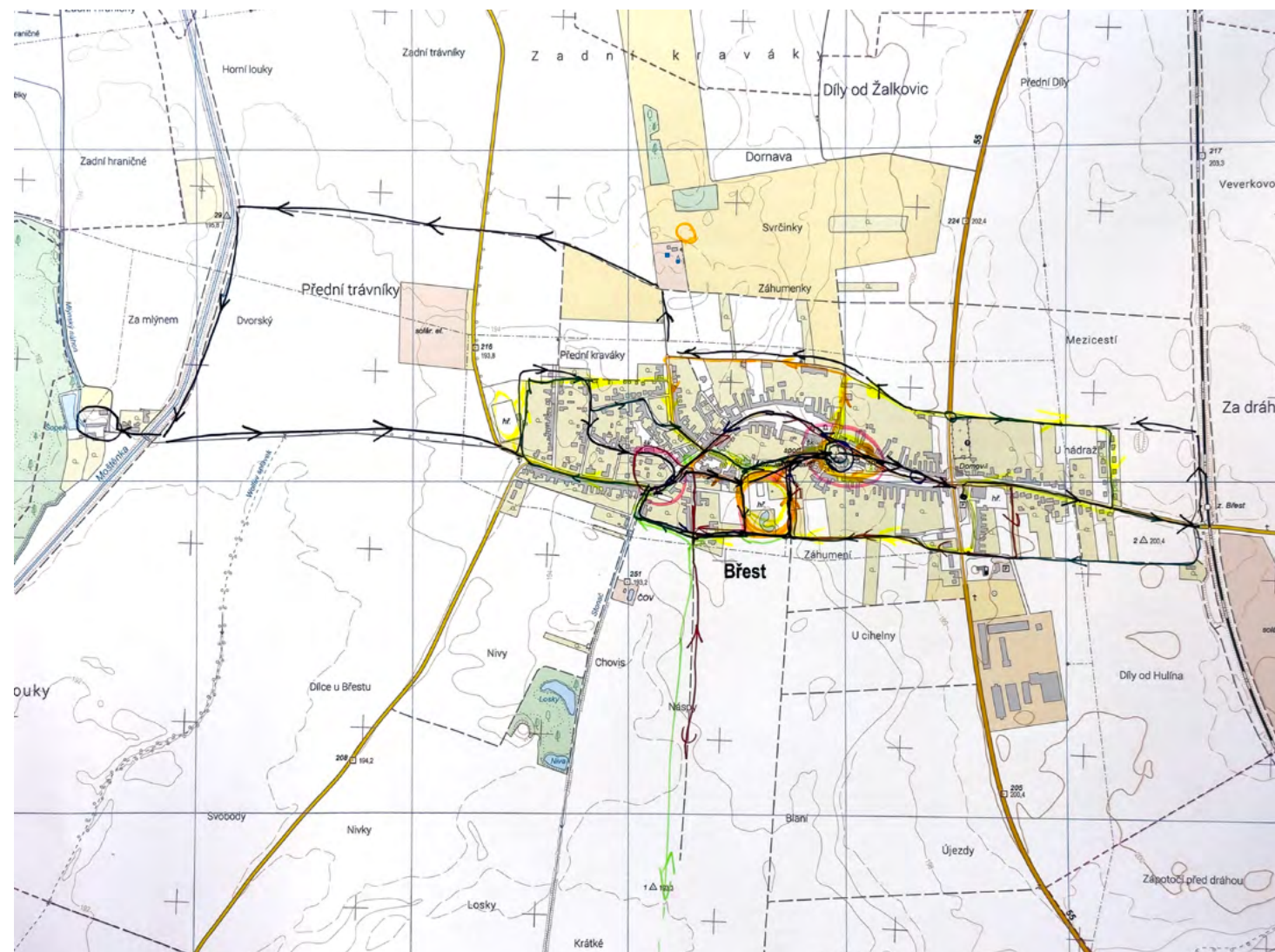
Vedle těchto klíčových událostí se v paměti starších diskutujících objevují i církevní rituály, například slavení Božího těla a Velikonoc. Tyto slavnosti byly spojeny se společenským očekáváním vzít si na sebe vždy „něco nového“ (šaty či obuv), i v době materiálního nedostatku.

Spolkový a sdílený prostor

Navzdory historickým rivalitám funguje v současnosti stabilní mezispolková spolupráce. Klíčovými aktéry jsou SDH Břest a SK Břest, menší spolky se na organizaci společenského dění aktivně podílejí.

Z hlediska prostorového vnímání jsou za nejdůležitější sociální a vycházkové trasy považována „humna“. Obliba periferních tras před centrem ukazuje na přetrvávající hospodářské a neformální vnímání venkovského prostoru.

Významným orientačním bodem je vodárna, která však představuje také infrastrukturní bariéru. Její ochranné pásmo komplikuje výstavbu cyklostezky do Žalkovic a přístup k Božím mukám.

úkol z diskuze 3. listopadu: „Kdybyste měli návštěvě ukázat Břest, kudy byste ji provedli?“

Smyslové kotvy

Identita Břestu se výrazně opírá o smyslové vjemy: vůně, chutě a barvy. V diskuzi se opakovaně objevují odkazy na „zelenou“ krajinu, vůni lip a sakur, ale i na kravín jako organickou součást prostředí. Zcela mimořádné postavení má v kolektivní paměti v širokém okolí vyhlášený břestský chléb.

Není zmiňován pouze jako produkt, ale jako komplexní fenomén: vůně čerstvě upečeného chleba, konzistence („křupavý, pórovitý, voňavý“), povinné nošení bochníků ze školy domů a ujídání cestou. Domácí těsto se nosilo v ošátkách do pekárny, mouka se někdy převážela přímo z mlýna k pekaři.

Prostor a čas

Papírová „paměťová mapa“ a přehled místně důležitých událostí, které přispěly k formování charakteru a identity obce.

Dostředivá síla

Postupně se obousměrně rozšiřující stavební čára oblasti středu Břestu akcentuje výrazný meandr hlavní ulice. Budova obecního úřadu, areál kostela sv. Jakuba a nároží základní školy formují „gravitační pole“ s „oběžnou dráhou“ tvořenou humny. Urbanismus Břestu je kompaktní, uchopitelný, zapamatovatelný.

1

1141

možný nejstarší dochovaný záznam: ve Zdikově listině figuruje název „V Breza“

2

1220

první písemná zmínka: v soupisu desátků ve prospěch velehradského kláštera je jednoznačně uveden Břest (listina biskupa Roberta olomouckého)

3

1228

darování kláštera: markrabě Vladislav Jindřich daruje listinou, potvrzenou králem Přemyslem Otakarem I., vesnici Břest cisterciáckému klášteru na Velehradě

4

1550

světské držení: páni z Ludanic smlouvou schválenou králem Ferdinandem kupují Břest od velehradského kláštera do trvalého držení; končí období církevní správy

5

1793

pouť do Křtin: první kronikou doložený rok konání pouti z Břestu

6

1849

správní změna: zákon o obecním zřízení přináší vznik obecní samosprávy Břestu

7

1891

SDH Břest: 7. února schvaluje obec stanovy nově vzniklého sboru

8

1904

nová školní budova: 22. listopadu probíhá kolaudace, 6. prosince svěcení arcibiskupem olomouckým Bauerem

9

1910

pekárna na č. 19: později známá jako Šopkova, zastupuje břestské živnostníky a řemeslníky, kteří formovali charakter obce v první polovině 20. století

10

1928

stavba Domova: JUDr. Lochman staví na své náklady útulek pro staré občany Břestu

11

1945

bitva o Břest: 6–7. 5. se obec stává dějištěm jednoho z posledních těžkých střetů Druhé sv. války na Moravě

11

2019

nová Rajčuda: v pátek 19. července je otevřen areál s výletišťem, sportovišti, rybníkem a dětským hřištěm

Motivy

Strom, zázemí a cesta tvoří trojici motivů, které v Břestě mají oporu v historii, poloze i v každodenním životě společenství.

Strom

Motiv stromu se v Břestě objevuje napříč staletími: v názvu obce, v otiscích pečeti i dnešním obecním znaku. Jilm („břístek“) je přirozená součást místního vizuálního i jazykového prostředí. Samotné toponymum „Břest“ přirozeně vzbuzuje otázky^{1,2} a zájem o obec.

Strom jako figura zároveň nabízí několik snadno čitelných úrovní (kořen – kmen – koruna), se kterými lze pracovat v komunikaci obce, aniž by působily uměle nebo okázale. V intravilánu existuje i současná vizuální opora: alej sakur na návsi každoročně vytváří výraznou, časově specifickou podobu obce. Téma stromu má potenciál nést část budoucí identity obce, aniž by vyžadovalo explikaci.

Zázemí

Břest poskytuje svým obyvatelům stabilní a dobře srozumitelné zázemí. Návraty mladých rodin, bonita půdy i spolkového života a kompaktní urbanismus obce indikují prostředí, ve kterém se lidé mohou rychle zorientovat a snadno zapojit.

Strategická poloha (Olomouc–Zlín–Brno) zároveň umožňuje každodenní pohyb mezi venkovem a městem, aniž by ubírala z místní soudržnosti. Motiv zázemí popisuje praktickou, nikoli idealizovanou kvalitu místa a může sloužit jako uměřený rámec pro komunikaci obce.

Cesta

S tématem cesty obec v uplynulých letech již vědomě pracovala („Do Břestu najdu si cestu“). Břest se nachází na rozcestí dopravních tepen tří krajských měst. Motiv je dějinně přítomen: viz pěší poutě do Křtin, svatojakubská stopa spojená s patronem kostela, ale také přirozená transformace okruhu humen na nástroj rekreace. „Cesta“ tak propojuje geografii, žitou skutečnost i místní zvyk.

Zdroje a prameny

- 1 CHYBOVÁ, Helena; POSPĚCH, Pavel a ZAVADILOVÁ, Marie. Hanácká vesnice Břest. Břest: Obec Břest, 2001. ISBN 80-239-9990-7.
- 2 NAVRÁTIL, Jaromír. 100 let republiky v Břestě: 1918-2018. Břest: obec Břest, 2021. ISBN 978-80-11-01300-4.
- 3 ZAVADILOVÁ, Marie. Školní léta v Břestě. Břest: Obec Břest, 2004. ISBN 80-239-9991-5.
- 4 GREGOR, Jiří a IHNATÍK, Jan. Smrt čekala všude: příběh válečného veterána, vězně gulagu a občana Havířova plk. Jana Ihnatíka. Havířov-Šumbark: Josef Bělíca, 2019. ISBN 978-80-270-5161-8.
- 5 PEŘINKA, František: Vlastivěda moravská. II. Místopis. Kroměřížský okres I. část. Moravské akciové tiskárny, Brno 1911. ISBN: 978-80-86347-67-7
- 6 PŠEJOVÁ, Jana. Program rozvoje obce Břest na období 2024 - 2030. Obec Břest, 2024.
- 7 ŠÁLEK, Martin. Dějiny školství v obci Břest. Bakalářská práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Ústav pedagog. a sociál. studií, 2018.
- 8 Oficiální stránky obce Břest [online]. 2025. Dostupné z: <https://www.obec-brest.cz/>
- 9 Státní okresní archiv Kroměříž (SOkA Kroměříž), fond Archiv obce Břest, B-a 15, inv. č. 1a, Pamětní kniha obec Břest 1880–1961.
- 10 Státní okresní archiv Kroměříž (SOkA Kroměříž), fond Archiv obce Břest, B-e 8, inv. č.: 254, Pamětní kniha 1950–1978.
- 11 Státní okresní archiv Kroměříž (SOkA Kroměříž), fond Archiv obce Břest, B-e 148, inv. č.: 51, Kronika 1978–2006.

1 <https://zlin.rozhlas.cz/nevelka-rozlohou-o-bohatsi-na-historii-a-unikatni-stavby-je-obec-brest-na-8043033>
2 <https://www.mujirozhlas.cz/den-ve-zlinskem-kraji/nazev-obce-brest-ma-svuj-puvod-v-prirode-jmenuje-se-podle-stromu>

MMXXV © Panfolk s.r.o.